ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ FEDERICO MANCINI της 15ης Ιουνίου 1988 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Με τις τρεις υπό κρίση αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως το Tribunal du travail των Βρυξελλών και το βελγικό Cour de cassation σας ζητούν να ερμηνεύσετε τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των υπηρεσιών.

Οι διάδικοι στις αντίστοιχες διαδικασίες είναι, αφενός, το Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (στο εξής: Inasti), αφετέρου, οι Christopher Stanton, υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, απασχολούμενος ως μισθωτός σε μία βρετανική εταιρία ασφαλίσεως (υπόθεση 143/87), Heinrich Wolf, γερμανός υπήκοος και μισθωτός μηχανικός της εταιρίας Degussa, της Φραγκφούρτης και Wilfried Dorchain, βέλγος υπήκοος που εργάζεται στη Γερμανία στην Ford-Werke AG (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 154 και 155/87).

Εκτός από τις αναφερθείσες κύριες δραστηριότητες, καθένα από τα πρόσωπα αυτά ασκεί, από ορισμένο χρονικό διάστημα, τα καθήκοντα του διαχειριστή σε μια βελγική εταιρία: στην L'Étoile 1905, τη Microtherm Europe SA και την Almare SARL, αντιστοίχως. Επειδή, όμως, το βελγικό δίκαιο θεωρεί το διαχειριστή μιας εμπορικής εταιρίας ως ανεξάρτητο εργαζόμενο, το Inasti απαιτεί να καταβληθούν από τους Stanton, Wolf και Dorchain οι αντίστοιχες εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως. Τουναντίον, οι τρεις διαχειριστές υποστηρίζουν ότι δεν οφείλουν να καταβάλουν τίποτε, προβάλλοντας σχετικώς τα εξής επιχειρήματα: α) είναι υποχρεωτικά ασφαλισμένοι ως μισθωτοί στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών όπου απασχολούνται αντιστοίχως ως μισθωτοί· β) κατά τη βελγική νομοθεσία, ο ανεξάρτητος εργαζόμενος που καταβάλλει ήδη εισφορές ως μισθωτός εργαζόμενος σε ένα εθνικό σύστημα απαλλάσσεται, για το λόγο αυτόν, από την καταβολή πρόσθετων εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως· γ) η επίκληση, εκ μέρους του Inasti, του γεγονότος ότι οι εισφορές τους καταβάλλονται σε συστήματα άλλων κρατών μελών εκτός από το Βέλγιο αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και στις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

Ενόψει αυτών των επιχειρημάτων, το Tribunal du travail των Βρυξελλών (υπόθεση 143/87) και το βελγικό Cour de cassation (υποθέσεις 154 και 155/87) σας υπέβαλαν, με αποφάσεις της 30ής Απριλίου και της 4ης Μαΐου 1987, ορισμένα ερωτήματα ουσιαστικώς πανομοιότυπα. Τα συνοψίζω ως εξής: οι διατάξεις του άρθρου 52 και επομένων της Συνθήκης ΕΟΚ έχουν την έννοια ότι είναι ασυμβίβαστη προς αυτές η νομοθεσία ενός κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι ανεξάρτητοι εργαζόμενοι απαλλάσσονται από την καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, όταν είναι ήδη ασφαλισμένοι σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους αυτού, ενώ αυτό το πλεονέκτημα δεν χορηγείται στους ανεξάρτητους εργαζομένους που καλύπτονται, όσον αφορά την έμμισθη δραστηριότητά τους, από το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως άλλου κράτους μέλους;

Στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις το Inasti, η

* Μετάφραση από τα ιταλικά.

κυβέρνηση των Βρυξελλών και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υπόθεση 143/87 και συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 154 και 155/87), ο Stanton και η εταιρία L'Étoile 1905 (υπόθεση 143/87), ο Wolf και η Microtherm Europe SA (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 154 και 155/87). Το Inasti, η Επιτροπή και ο Wolf ανέπτυξαν τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

2. Λίγα λόγια ως προς την εθνική νομοθεσία η οποία αμφισβητείται αν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος 38 της 27ης Ιουλίου 1967, με το οποίο θεσπίστηκε το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των ανεξαρτήτων εργαζομένων, ορίζει ότι « κάθε φυσικό πρόσωπο που ασκεί στο Βέλγιο επαγγελματική δραστηριότητα ως προς την οποία δεν έχει συνάψει σύμβαση εργασίας » οφείλει να καταβάλλει εισφορές στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Κατά το άρθρο 2 του βασιλικού διατάγματος της 19ης Δεκεμβρίου 1967, το οποίο αποτελεί μέτρο εκτελέσεως του εν λόγω διατάγματος, η άσκηση εντολής σε εμπορική εταιρία επ' αμοιβή θεωρείται επαγγελματική δραστηριότητα.

Εξάλλου, το άρθρο 12, παράγραφος 2, της πρώτης απ' αυτές της πηγές δικαίου ορίζει ότι « ο υποκείμενος στην κοινωνική ασφάλιση, ο οποίος, ..., ασκεί συνήθως και κατά κύριο λόγο μια άλλη επαγγελματική δραστηριότητα, δεν υπόκειται σε καμία εισφορά, αν οι επαγγελματικές του αποδοχές ως ανεξάρτητου εργαζομένου » δεν υπερβαίνουν ορισμένο ποσό. Η έννοια της ασκήσεως συνήθως και κατά κύριο λόγο μιας άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας διευκρινίζεται στο άρθρο 35, παράγραφος 1, του δεύτερου διατάγματος. Τέτοια άσκηση υφίσταται: « α) όταν ... (η) απασχόληση (του ασφαλισμένου) ως εργάτη, υπαλλήλου, εργάτη ορυχείου ή ναυτικού σε σκάφος με βελγική σημαία ανταποκρίνεται στην έννοια της συνήθους ... απασχολήσεως υπό την έννοια του συστήματος που εφαρμόζεται σ' αυτούς τους εργαζομένους· β) όταν ... η δραστηριότητά του εμπίπτει σε άλλο συνταξιοδοτικό σύστημα που έχει θεσπιστεί με νόμο, με απόφαση των επαρχιακών αρχών ή από τη Société nationale des chemins de fer belges ». Τέλος η παράγραφος 3 του ίδιου κειμένου ορίζει ότι « η απασχόληση στην υπηρεσία διεθνούς ... οργανισμού, στον οποίο συμμετέχει το Βέλγιο, εξομοιώνεται με απασχόληση εργάτη ή υπαλλήλου ».

3. Αφού πρώτα υπογραμμίζει ότι οι σχετικές κοινοτικές διατάξεις συντονισμού δεν θεσπίστηκαν παρά με τον κανονισμό 1390/81, της 12ης Μαΐου 1981 (ΕΕ L 143, σ. 1), το Inasti παρατηρεί ότι η προαναφερθείσα ρύθμιση είχε ως σκοπό να εξασφαλιστεί επαρκής κοινωνική προστασία σε κάθε πρόσωπο που ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα στο βελγικό έδαφος, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη, έστω και έμμεσα, η ιθαγένειά του. Εξάλλου, η έμμισθη δραστηριότητα που ασκείται κατά κύριο λόγο σε άλλο κράτος μέλος υπάγεται στο εθνικό σύστημα του κράτους αυτού και δεν μπορεί, συνεπώς, να έχει επιπτώσεις στην εφαρμογή της βελγικής νομοθεσίας κοινωνικής ασφαλίσεως. Πράγματι, για να παρέχει δικαίωμα απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής εισφορών, η έμμισθη δραστηριότητα πρέπει να υπάγεται σε ένα βελγικο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ή — και αυτή είναι η μοναδική εξαίρεση — να ασκείται στο πλαίσιο διεθνούς οργανισμού στον οποίο ανήκει το Βέλγιο.

Αυτή η άποψη δεν πείθει. Ας παρατηρηθεί πρώτα ότι το πρόβλημα που θέτουν τα παραπέμποντα δικαστήρια αφορά μια κατάσταση στην οποία η άρνηση να χορηγηθεί η απαλλαγή δεν θεμελιώνεται στην ιθαγένεια του μισθωτού εργαζομένου που είναι διαχειριστής μιας βελγικής εταιρίας, αλλά στο γεγονός ότι το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως στο οποίο καταβάλλει εισφορές δεν υπάγεται στην εθνική νομοθεσία. Όμως, δεν είναι ανάγκη να εξεταστεί αν αυτή η ρύθμιση υποκρύπτει μια έμμεση διάκριση προκειμένου να αναγνωριστεί ότι εξαρτά το δικαίωμα του ανεξαρτήτου εργαζομένου να τύχει του εν λόγω ευεργετήματος υπό την προϋπόθεση ότι αυτός ασκεί έμμισθη δραστηριότητα στο Βέλγιο. Αν δεν συντρέχει αυτή η προϋπόθεση, ο εν λόγω εργαζόμενος οφείλει, συνεπώς, να καταβάλει ένα ποσό (τις εισφορές για την ανεξάρτητη δραστηριότητα), η

είσπραξη του οποίου δεν δικαιολογείται από καμιά ανάγκη κοινωνικής φύσεως, δεδομένου ότι ο εργαζόμενος αυτός είναι ασφαλισμένος σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, έστω και διαφορετικού κράτους.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η επίμαχη ρύθμιση είναι ικανή να εμποδίσει την ελευθερία των εργαζομένων να εγκαθίστανται σε άλλο κράτος μέλος και είναι από το λόγο αυτόν και μόνο, ασυμβίβαστη προς το κοινοτικό δίκαιο. Υπενθυμίζω σχετικά ότι το άρθρο 52 της Συνθήκης αποτελεί θεμελιώδη διάταξη της κοινοτικής έννομης τάξης και έχει άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη από το τέλος της μεταβατικής περιόδου. Αποβλέπει « στο να εξασφαλίσει το πλεονέκτημα της εθνικής μεταχείρισης σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους που εγκαθίσταται, έστω και με δευτερεύουσα εγκατάσταση, σε άλλο κράτος μέλος για να ασκεί στο κράτος αυτό μη μισθωτή δραστηριοτητα » (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1986 στην υπόθεση 270/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1986, σ. 285, σκέψεις 13 και 14).

Στο συμπέρασμα αυτό, στο οποίο καταλήγω, κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν μπορεί να ανατιταχθεί το ότι τα βασιλικά διατάγματα της 27ης Ιουλίου και της 19ης Δεκεμβρίου 1967 εκδόθηκαν όταν ακόμα δεν υπήρχαν κοινοτικές διατάξεις συντονισμού. Πράγματι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 52 επιβάλλει « την υποχρέωση συγκεκριμένου αποτελέσματος, η εκτέλεση της οποίας θα έπρεπε να διευκολυνθεί και να μη γίνει υπό τον όρο της θέσεως σε εφαρμογή προγράμματος προοδευτικών μέτρων. Συνεπώς, δεν μπορεί να προβληθεί, κατά της εκτελέσεως της εν λόγω υποχρεώσεως, το γεγονός ότι το Συμβούλιο παρέλειψε να εκδώσει τις οδηγίες που προβλέπουν τα άρθρα 54 και 57 » (απόφαση της 12ης Ιουλίου 1984 στην υπόθεση 107/83, Klopp, Συλλογή 1984, σ. 2971, σκέψη 10).

4. Υπό το φως των σκέψεων που προηγήθηκαν, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλαν το Tribunal du travail των Βρυξελλών και το βελγικό Cour de cassation, με αποφάσεις αντιστοίχως της 30ής Απριλίου και της 4ης Μαΐου 1987, ως εξής:

« Οι διατάξεις του άρθρου 52 και επομένων της Συνθήκης ΕΟΚ έχουν την έννοια ότι είναι ασυμβίβαστη προς αυτές η νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η απαλλαγή από την καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως για τους ανεξάρτητους εργαζομένους που ασκούν τη δραστηριότητά τους στο κράτος αυτό εξαρτάται από την ταυτόχρονη ασφάλισή τους, βάσει συμβάσεως μισθώσεως εργασίας, σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους αυτού. »